

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR**ALİ GÖNÜLTAŞ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2018/24998
Karar Tarihi : 18/1/2022

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Hicabi DURSUN
Muammer TOPAL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
İrfan FİDAN
Raportör : Kamber Ozan TUTAL
Başvurucu : Ali GÖNÜLTAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Bakanlar Kurulu kararı olmaksızın acele kamulaştırma yöntemi ile taşınmazın kamulaştırılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/8/2018 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Bakanlar Kurulunun 30/9/2004 tarihli ve 25599 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 14/9/2004 tarihli ve 2004/7892 sayılı kararının başlığı "*Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunca Yapılacak Kamulaştırmalarda 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanununun 27 nci Maddesinin Uygulanmasına Dair Karar*" olarak gösterilmiştir. Söz konusu kararın 1.

maddesi ile enerji yatırımlarının bir an önce gerçekleştirilmesi amacıyla elektrik, doğal gaz ve petrol piyasalarındaki faaliyetlerin gerektirdiği ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunca (EPDK) yapılacak kamulaştırma işlemlerinde 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 27. maddesinin uygulanacağı düzenlenmiştir. Anılan Bakanlar Kurulu kararının iptali için dava açılmıştır. Danıştay Altıncı Dairesi 19/6/2013 tarihinde acelelik hâlinin somut olarak belirtilmediği gerekçesiyle davayı kabul etmiş ve kararı iptal etmiştir. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 27/5/2015 tarihinde kararı onamış, 8/6/2016 tarihinde de karar düzeltme istemini reddetmiştir.

9. Başvurucu 1949 doğumlu olup Kayseri'nin Akkışla ilçesinde ikamet etmektedir. Kayseri'nin Akkışla ilçesi Yeni Mahalle 107 ada 14 parselde kayıtlı 161,59 m² yüz ölçümündeki dükkân vasfındaki taşınmaz başvurucu adına tapuda kayıtlıdır.

10. Akkışla Belediyesi (Belediye) Encümeni 16/6/2017 tarihinde 1/1.000 ölçekli uygulamalı imar planında yola isabet eden, başvurucuya ait taşınmazın 48,51 m²lik kısmının kamulaştırılmasına karar vermiştir. Başvurucuya ait taşınmaz üzerine 14/7/2017 tarihinde Belediye lehine 2942 sayılı Kanun'un 7. maddesi uyarınca kamulaştırma şerhi konulmuştur. Belediye Kıymet Takdir Komisyonu 13/7/2017 tarihinde söz konusu taşınmazın kamulaştırma bedelini 13.845,44 TL olarak belirlemiştir. Belediye 27/9/2017 tarihinde başvurucu ile söz konusu bedel üzerinden anlaşma sağlamıştır. Buna karşın başvurucu tapuda ferağ vermemiştir.

11. Belediye 28/5/2018 tarihinde taşınmaza acele elkoyma talebiyle birlikte başvurucu aleyhine kamulaştırma bedelinin tespiti davası açmıştır. Belediye; dava dilekçesinde imar planında yol olarak gösterilen, başvurucuya ait taşınmazın bir kısmının kamulaştırılmasına karar verildiğini belirtmiştir. Belediye; taşınmazın uzlaşma ile satın alınmak istendiğini belirtir iadeli taahhütlü tebligatın iade olduğunu, dolayısıyla başvurucu ile kamulaştırma konusunda uzlaşma sağlanmadığını ifade etmiştir. Belediye, imar planı gereğince yol olarak kamulaştırılmasına karar verilen, başvurucuya ait taşınmazın 48,51 m²lik kısmı yönünden 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesi gereğince ileride açılacak davaya esas teşkil etmek üzere kamulaştırma bedelinin tespitini ve acele elkoyma kararı verilmesini talep etmiştir.

12. Başvurucu 14/6/2018 tarihinde cevap dilekçesi sunmuştur. Başvurucu; acele kamulaştırma koşullarının bulunmadığını, kalan kısmı kullanabilmesi mümkün olmadığından taşınmazın tamamının kamulaştırılması zorunluluğu bulunduğunu ve taşınmazın merkezi konumu değerlendirilerek kamulaştırma bedelinin tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

13. Sarioğlan Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 29/6/2018 tarihinde davayı kabul etmiştir. Mahkeme, taşınmazın 48,51 m²lik kısmına 2942 Kanun'un 27. maddesi uyarınca acele el konulmasına ve acele elkoyma bedelinin alınan bilirkişi raporu doğrultusunda 17.832,62 TL olarak tespitine karar vermiştir.

14. Mahkeme; kararın gerekçesinde, açılan davanın kanuni dayanağının 2942 sayılı Kanun'un 27. maddesi olduğunu belirtmiştir. Mahkeme, taşınmazın 48,51 m²lik kısmı hakkında Bakanlar Kurulunun 30/9/2004 tarihli ve 25599 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan kararı ve 2942 sayılı Kanun'un 27. maddesi gereğince acele kamulaştırma talep edildiğini ifade etmiştir. Mahkeme, söz konusu Kanun'un 27. maddesi ile anılan Bakanlar Kurulu kararı dikkate alındığında Belediyenin acele kamulaştırma talebinde haklı olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme acele elkoyma hükmü yönünden kararın kesin olduğunu, diğer hususların ise ileride açılacak bedel tespiti ve tescil davasında değerlendirileceğini açıklamıştır.

15. Nihai karar 13/7/2018 tarihinde başvuru vekili tarafından öğrenilmiştir.

16. Başvuru 13/8/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

17. 2942 sayılı Kanun'un "Kamulaştırma bedelinin mahkemece tespiti ve taşınmaz malın idare adına tescili" kenar başlıklı 10. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kamulaştırmanın satın alma usulü ile yapılamaması halinde idare, 7 nci maddeye göre topladığı bilgi ve belgelerle 8 inci madde uyarınca yaptırmış olduğu bedel tespiti ve bu husustaki diğer bilgi ve belgeleri bir dilekçeye ekleyerek taşınmaz malın bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesine müracaat eder ve taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespitiyle, bu bedelin, peşin veya kamulaştırma 3 üncü maddenin ikinci fıkrasına göre yapılmış ise taksitle ödenmesi karşılığında, idare adına tesciline karar verilmesini ister.

Mahkeme, idarenin başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün sonrası için belirlediği duruşma gününü, dava dilekçesi ve idare tarafından verilen belgelerin birer örneği de eklenerek taşınmaz malın malikine meşruhatlı davetiye ile veya idarece yapılan araştırmalar sonucunda adresleri bulunamayanlara, 11.2.1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 28 inci maddesi gereğince ilan yoluyla tebligat suretiyle bildirerek duruşmaya katılmaya çağırır. Duruşma günü idareye de tebliğ olunur.

...

Mahkemece belirlenen günde yapılacak duruşmada hakim, taşınmaz malın bedeli konusunda tarafları anlaşmaya davet eder. Tarafların bedelde anlaşması halinde hakim, taraflarca anlaşılan bu bedeli kamulaştırma bedeli olarak kabul eder ve sekizinci fıkrının ikinci ve devamı cümleleri uyarınca işlem yapar.

Mahkemece yapılan duruşmada tarafların bedelde anlaşamamaları halinde hakim, en geç on gün içinde keşif ve otuz gün sonrası için de duruşma günü tayin ederek, 15 inci maddede sayılan bilirkişiler marifetiyle ve tüm ilgililerin huzurunda taşınmaz malın değerini tespit için mahallinde keşif yapar. Yapılacak keşifte, taşınmaz malın bulunduğu yerin bağlı olduğu köy veya mahalle muhtarının da hazır bulunması amacıyla, muhtara da davetiye çıkartılır ve keşifte hazır bulunması temin edilerek, muhtarın beyanı da alınır.

Bilirkişiler, taraflar ve diğer ilgililerin beyanını da dikkate alarak, 11 inci maddedeki esaslar doğrultusunda taşınmaz malın değerini belirten raporlarını onbeş gün içinde mahkemeye verirler. Mahkeme bu raporu, duruşma günü beklenmeksizin taraflara tebliğ eder. Yapılacak duruşmaya hakim, taraflar veya vekillerini ve bilirkişileri çağırır. Bu duruşmada tarafların bilirkişi raporlarına varsa itirazları dinlenir ve bilirkişilerin bu itirazlara karşı beyanları alınır.

(Değişik sekizinci fıkra: 19/4/2018-7139/26 md.) Tarafların bedelde anlaşamamaları halinde gerektiğinde hâkim tarafından onbeş gün içinde sonuçlandırmak üzere yeni bir bilirkişi kurulu tayin edilir ve hâkim, tarafların ve bilirkişilerin rapor veya raporları ile beyanlarından yararlanarak adil ve hakkaniyete uygun bir kamulaştırma bedeli tespit eder. Mahkemece tespit edilen bu bedel, taşınmaz mal, kaynak veya irifak hakkının kamulaştırılma bedelidir. Tarafların anlaşması halinde kamulaştırma bedeli olarak anlaşılan miktar peşin ve nakit olarak, hak sahibi adına bankaya yatırılır. Tarafların

anlaşamaması halinde hâkim tarafından kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen bedelin mahkemece belirlenecek banka hesabına yatırılması ve yatırıldığına dair makbuzun ibraz edilmesi için idareye onbeş gün süre verilir. Kamulaştırma bu Kanunun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasına göre yapılmış ise ilk taksitin yine peşin ve nakit olarak hak sahibi adına, hak sahibi tespit edilememiş ise ileride ortaya çıkacak hak sahibine verilmek üzere 10 uncu maddeye göre mahkemece yapılacak davetiye ve ilanda belirtilen bankaya yatırılması ve yatırıldığına dair makbuzun ibraz edilmesi için idareye onbeş gün süre verilir. Gereken hallerde bu süre bir defaya mahsus olmak üzere mahkemece uzatılabilir. İdarece, kamulaştırma bedelinin hak sahibi adına yatırıldığına, hâkim tarafından kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen bedelin veya hak sahibinin tespit edilemediği durumlarda ise ileride ortaya çıkacak hak sahibine verilmek üzere bloke edildiğine dair makbuzun ibrazı halinde mahkemece, taşınmaz malın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin hak sahibine ödenmesine karar verilir ve bu karar, tapu dairesine ve paranın yatırıldığı bankaya bildirilir. Tescil hükmü kesin olup, tarafların bedele ilişkin istinaf veya temyiz hakları saklıdır. İstinaf veya temyiz incelemesi sonucunda kesinleşen kamulaştırma bedeli, hak sahibine peşin ve nakit olarak ödenen tutardan daha az olması durumunda aradaki fark ilgisizinden talep edilir. İdare tarafından hak sahibi adına yapılan ödeme tarihi ile geri ödemeye ilişkin yazının ilgisizine tebliğ edildiği tarih arasındaki süre için faiz alınmaz.

..."

18. 2942 sayılı Kanun'un "*Hakların sınırlandırılması ve mülkiyetin idareye geçmesi*" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi şöyledir:

"Mülkiyetin idareye geçmesi, mahkemece verilen tescil kararı ile olur."

19. 2942 sayılı Kanun'un "*Acele kamulaştırma*" kenar başlıklı 27. maddesinin olay tarihindeki hâli şöyledir:

"3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanununun uygulanmasında yurt savunması ihtiyacına veya aceleliğine Bakanlar Kurulunca karar alınacak hallerde veya özel kanunlarla öngörülen olağanüstü durumlarda gerekli olan taşınmaz malların kamulaştırılmasında kıymet takdiri dışındaki işlemler sonradan tamamlanmak üzere ilgili idarenin istemi ile mahkemece yedi gün içinde o taşınmaz malın (Değişik ibare: 24/4/2001 - 4650/15 md.) 10 uncu madde esasları dairesinde ve 15 inci madde uyarınca seçilecek bilirkişilerce tespit edilecek değeri, idare tarafından mal sahibi adına (Değişik ibare: 24/4/2001 - 4650/15 md.) 10 uncu maddeye göre yapılacak davetiye ve ilanda belirtilen bankaya yatırılarak o taşınmaz mala el konulabilir.

(Ek fıkra: 19/4/2018-7139/29 md.) Mahkemece verilen taşınmaz mala el koyma kararı tapu müdürlüğüne bildirilir. Taşınmaz malın başkasına devir, ferağ veya temlikinin yapılamayacağı hükümlü tapu kütüğüne şerh edilir. El koyma kararından sonra taşınmaz mal 20 nci madde uyarınca boşaltılır.

Bu Kanunun 3 üncü maddesinin 2 nci fıkrasında belirtilen hallerde yapılacak kamulaştırmalarda yatırılacak miktar, ödenecek ilk taksit bedelidir."

20. 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "*Belediyenin yetkileri ve imtiyazları*" kenar başlıklı 15. maddesinin birinci fıkrasının (h) bendi şöyledir:

"h) Mahalli müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı ayni hak tesis etmek."

B. Uluslararası Hukuk

21. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin kamu otoritelerince mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuna dayanmasını zorunlu kıldığını ifade etmiştir. AİHM ayrıca demokratik toplumun temel ilkelerinden olan hukuk devletinin Sözleşme'de mündemiç bir kavram olduğunu vurgulamıştır (*Vistiņš and Perepjolkins/Letonya* [BD], B. No: 71243/01, 25/10/2012, § 95).

23. Ancak AİHM, kanunilik ilkesinin sağlanması bakımından müdahalenin iç hukukta yasal bir temelini varlığının tek başına yeterli olmadığını, kanunun belli bir kaliteye de sahip olması gerektiğini vurgulamış; bu bağlamda kanunun hukuk devleti ilkesine uygun olmanın yanında keyfiliğe karşı güvenceler içermesi gerektiğini de işaret etmiştir (*Vistiņš and Perepjolkins/Letonya*, § 96). AİHM'e göre mülkiyetten yoksun bırakma yetkisi tanıyan bir yasa kuralının kanunilik kriterini taşıdığından söz edilebilmesi için yeterli düzeyde erişilebilir, kesin ve öngörülebilir olması gerekir. Öngörülebilirliğin derecesinin tespitinde söz konusu kanunun içeriği, düzenlediği alanın mahiyeti ve temas ettiği kişilerin sayısı ile statüsü büyük önem taşımaktadır. Öngörülebilirlik, özellikle kamu otoritelerinin keyfi müdahalelerine karşı koruma önlemleri getirilmiş olmasını gerektirmektedir. Öte yandan kanunun öngörülebilirlik ilkesinin önemiyle orantılı asgari usule ilişkin güvenceler içermesi gerekir (*Vistiņš and Perepjolkins/Letonya*, § 97).

24. AİHM, her hukuk sisteminde kanun hükümlerinin yargısal yoruma tabi tutulmasının kaçınılmaz olduğunun altını çizmektedir. AİHM'e göre müphem hususların açıklığa kavuşturulması ve değişen koşullara uyum sağlanması her zaman için bir ihtiyaçtır. Kanunun -kesinliği arzulanan bir husus olmakla birlikte- değişen koşullara uyum sağlama kapasitesine sahip olması da önemlidir. Birçok kanun kaçınılmaz olarak -az veya çok- belli bir derecede muğlaklık içerir. Muğlaklık barındıran bu kanunların yorumlanması ve uygulanması ise bir pratik sorundur. Bu çerçevede kanunların müphem yönlerini açıklığa kavuşturmak ve yorumda ortaya çıkan şüpheleri dağıtmak mahkemelerin görevidir (*OAO NeftyanayaKompaniya Yukos/Rusya*, B. No: 14902/04, 20/9/2011, § 568). Bu yüzden kanunilik şartı, hukuk kurallarının yargısal makamlarca yorumlanmasını dışladığı biçiminde anlaşılamaz (*OAO NeftyanayaKompaniya Yukos/Rusya*, § 569).

25. AİHM, iç hukukun yorumlanmasının ve uygulanmasının öncelikli olarak ulusal otoritelerin yetkisinde olduğuna dikkat çekmektedir. Bununla birlikte AİHM, iç hukukun yorumlanmasının ve uygulanmasının sonuçlarının Sözleşme ve AİHM içtihatlarıyla uyumlu olup olmadığını denetlemenin görevi olduğunu ifade etmektedir (*Shchokin/Ukrayna*, B. No: 23759/03, 37943/06, 14/10/2010, § 52).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 18/1/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucu, taşınmazının acele kamulaştırılması için 2942 sayılı Kanun'un 27. maddesinde aranan koşulların aleyhine açılan davada bulunmadığını belirtmiştir. Başvurucu, yargılama sürecinde Belediyenin acele kamulaştırmaya dayanak herhangi bir Bakanlar Kurulu kararı veya kanun hükmü göstermediğini ifade etmiştir. Başvurucu, Anayasa'da öngörülen kamulaştırma usulüne aykırı ve keyfi şekilde karar verildiğini ifade etmiştir. Başvurucu sonuç olarak bu gerekçelerle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

28. Anayasa'nın "*Mülkiyet hakkı*" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu mülkiyet hakkı ile birlikte adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte acele kamulaştırma koşulları bulunmadığı hâlde acele elkoyma kararı verildiği yönündeki şikâyetleri esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirdiğinden başvurusunun bütün şikâyetlerinin mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

31. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Somut olayda bir kısmı kamulaştırılan taşınmaz, tapuda başvuru adına kayıtlı olduğundan mülkün varlığında bir tereddüt bulunmamaktadır.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

32. Başvurucuya ait taşınmazın bir bölümünün yol geçirilmesi amacıyla acele el koyma yoluyla kamulaştırılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kuşkusuzdur. Müdahale ile başvuru söz konusu kısım yönünden mülkünden yoksun kaldığından müdahalenin mülkten yoksun bırakmaya ilişkin ikinci kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

33. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

34. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabilmesi öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

i. Genel İlkeler

(1) Kanunilik İlkeleri

35. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gereği ifade edilmiştir. Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi de *"hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğini"* temel bir ilke olarak benimsemiştir. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde dikkate alınacak öncelikli ölçüt, müdahalenin kanuna dayalı olmasıdır. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır (*Ford Motor Company*, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49).

36. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (*Necmiye Çiftçi ve diğerleri*, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince erişilebilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (*Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK]*, B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

37. Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin ön koşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini,

devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2014/183, K.2015/122, 30/12/2015, § 5). Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; AYM, E.2010/80, K.2011/178, 29/12/2011).

38. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumunun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği derece mahkemelerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda derece mahkemelerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanınması veya derece mahkemelerinin yerine geçerek hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir (*Mehmet Arif Madenci*, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

39. Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken derece mahkemelerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık keyfilik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak derece mahkemelerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladığının ve uyguladığının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (*Ramazan Atay*, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

(2) Kamulaştırma Yoluyla Yapılan Müdahaleler Yönünden Kanunilik İlkeleri

40. Anayasa'nın kamulaştırmayı düzenleyen 46. maddesine göre devlet ve kamu tüzel kişileri tarafından yapılabilmesi, kamu yararının bulunması, kamulaştırma kararının kanunda gösterilen esas ve usullerine uyulması, gerçek karşılığın kural olarak peşin ve nakden ödenmesi kamulaştırmanın anayasal öğeleridir. Temel unsurunun kamu yararı olduğu kabul edilen kamulaştırma, özel mülkiyet alanına devletin bir müdahalesidir. Kamulaştırma işlemi, taşınmaz el koymaya zorunlu kalandığında kamu yararının özel mülkiyet hakkından üstün tutulduğu durumlarla sınırlı olarak ve Anayasa'da belirlenen usul güvenceleri izlenerek yapıldığında hukuka uygun sayılır (AYM, E.2017/110, K.2017/133, 26/7/2017, § 11).

41. Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen kamulaştırma, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkına getirilmiş anayasal bir sınırlamadır. Bu itibarla 46. maddede belirtilen kamulaştırmanın anayasal öğelerine uygun bir düzenleme, 35. maddeye bir aykırılık oluşturmayacaktır. Kamulaştırma, Anayasa'da özel mülkiyetin kamuya geçirilmesi konusunda başvurulabilecek bir yöntem olarak düzenlenmiş olup bir taşınmaz üzerindeki özel mülkiyet hakkının malikin rızası olmaksızın kamu yararı için ve karşılığı ödenmek kaydıyla devlet tarafından sona erdirilmesidir (AYM, E.2017/110, K.2017/133, 26/7/2017, § 12, 15).

42. Acele kamulaştırma 2942 sayılı Kanun'un 27. maddesinde düzenlenen ve kamulaştırma işlemlerinin neticelenmesini beklemeden kamulaştırılan taşınmaz el koyma imkânı tanıyan olağanüstü bir kamulaştırma usulüdür. Acele kamulaştırma usulü ile idarenin hemen ihtiyaç duyduğu taşınmazın kamulaştırma sürecinin neticelenmesinin beklenmesi kamu hizmetlerinin yürütülmesinde ciddi aksamalara yol açmadan kamulaştırılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda aciliyetine Bakanlar Kurulunca karar alınacak hâllerde

gerekli olan taşınmazın kamulaştırılmasında kıymet takdiri dışındaki işlemler sonradan tamamlanmak üzere idarenin istemi ile mahkemece yedi gün içinde o taşınmaz malın kanunda belirtilen usule göre bilirkişilerce tespit edilecek değeri idare tarafından mal sahibi adına bankaya yatırılarak o taşınmaz mala el konulabilecektir (*Ali Hıdır Akyol ve diğerleri* [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, §§ 31, 32).

43. Acele kamulaştırma usulü, olağan kamulaştırmada malik lehine getirilen usule ilişkin güvenceleri bertaraf etmemekte; yalnızca bu usullerin işletilmesinden önce idareye, kamulaştırılacak taşınmaza el koyma imkânı tanımaktadır. Taşınmaza el konulduktan sonra idare tarafından öncelikle satın alma yolunun işletilmesi, bunun mümkün olamaması durumunda ise asliye hukuk mahkemesinde bedel tespiti ve tescil davası açılması gerekmektedir. Bu davada belirlenecek bedelin elkoyma istemiyle açılan davada belirlenen bedelden yüksek olması durumunda aradaki fark, idare tarafından malike; düşük olması durumunda ise malik tarafından idareye ödenir (*Ali Hıdır Akyol ve diğerleri*, § 33).

44. Acele kamulaştırma uygulanabilecek hâllerden biri olan "*aciliyetine Bakanlar Kurulunca karar verilmesi*" hâlinin söz konusu olduğu durumlarda idarenin acele kamulaştırma kararı alabilmesi için öncelikle Bakanlar Kurulunca kamulaştırma ihtiyacı duyulan proje veya yatırımın aciliyet niteliği taşıdığına karar verilmesi gerekmektedir (*Ali Hıdır Akyol ve diğerleri*, § 34).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

45. Başvuruya konu olayda Belediye Encümeni uygulama imar planına göre bir kısmı yola isabet eden, başvurucuya ait taşınmazın kamulaştırılmasına karar vermiştir. Belediyenin açtığı dava sonunda Mahkemece kamulaştırma işlemine konu kısım hakkında acele elkoyma kararı verilmiştir. Başvurucu, taşınmazı hakkında Bakanlar Kurulunca alınmış herhangi bir acele kamulaştırma kararı bulunmamasına rağmen verilen acele elkoyma kararı nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

46. Mülkiyet hakkına müdahaleyi düzenleyen kanun hükmünün varlığının yanında ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir olması gerekmektedir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir. Hukuk kurallarının uygulanmasında ve yorumlanmasında takdir yetkisi derece mahkemelerine aittir. Bununla birlikte söz konusu takdir yetkisi sınırsız değildir. Bu bağlamda mülkiyet hakkına müdahaleye imkân tanıyan bir kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumlanması veya uygulanması hâlinde müdahalenin kanunilik ölçütünü karşılamadığı sonucuna ulaşılabacaktır.

47. 2942 sayılı Kanun'un 27. maddesine göre aciliyetine Bakanlar Kurulunca karar alınacak hâllerde acele elkoyma kararı verilebileceği düzenlenmiştir. Bir taşınmazın acele kamulaştırılması için öncelikle ortada söz konusu taşınmazın acele şekilde kamulaştırılmasını öngören bir Bakanlar Kurulu kararı olmalıdır. Somut olayda Belediyenin acele kamulaştırma talebini kabul eden Mahkeme, başvurucunun taşınmazı hakkında acele elkoyma kararı vermiştir. Mahkeme kararında Bakanlar Kurulunun 30/9/2004 tarihli ve 25599 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan kararına dayanılmıştır. Bununla birlikte Mahkeme söz konusu Bakanlar Kurulu kararının içeriğine dair bir inceleme yapmamıştır.

48. Öte yandan Mahkemenin acele elkoyma kararına dayanak olarak gerekçesinde gösterdiği Bakanlar Kurulu kararının enerji yatırımlarının bir an önce gerçekleştirilmesi için EPDK tarafından yapılacak kamulaştırma işlemlerine ilişkin olduğu görülmektedir. Oysaki

somut olayda Mahkeme önündeki dava, uygulamalı imar planında yol olarak kamu hizmetine tahsis edilen taşınmazın Belediye tarafından kamulaştırılması istemine ilişkindir.

49. Acele kamulaştırma usulü, istisnai bir kamulaştırma usulü olup olağan dışı koşulların varlığı hâllerinde başvurulabilecek bir kamulaştırma yöntemidir. Kamulaştırma işleminde asıl olanın taşınmazın satın alma usulü ile edinilmesi, satış konusunda uzlaşmanın sağlanamaması hâlinde ise kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davası açılması olduğu açıktır. Kamulaştırma yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahale sonucunda kişi mülkünden yoksun kalmaktadır. Bu bağlamda kamulaştırma yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde -istisnai koşulların varlığı dışında- öngörülmüş olan kamulaştırma usulünü hağlı kalınması ve buna uygun olarak kamulaştırmanın gerçekleştirilmesi hukuk devletinin bir gereğidir. Buna karşı Mahkeme istisnai bir kamulaştırma usulüne tabi olan davada, başvurunun taşınmazı ile ilgisi olmayan bir Bakanlar Kurulu kararına dayanmıştır. Bu durum ise Anayasa ve 2942 sayılı Kanun'da öngörülen kamulaştırma usulü ve güvencelere aykırı olarak kamulaştırmaya ilişkin önceden belirli kuralların ötesine geçmesine neden olarak mülkiyet hakkının korunması yönünden öngörülemez ve keyfi durumlara yol açmıştır.

50. Sonuç olarak somut olayda Mahkemenin acele elkoyma hükmüne dayanak olarak gösterdiği Bakanlar Kurulu kararı, Belediyeye acele kamulaştırma yetkisi vermemektedir. Mülkiyet hakkına müdahaleye imkân tanıyan ilgili kanun hükmü Mahkemece açık bir biçimde hatalı uygulanmıştır. Dolayısıyla söz konusu acele elkoyma kararının kanuni dayanaktan yoksun olduğu değerlendirilerek başvurunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

51. Başvurucunun kamulaştırma bedeline ilişkin bir şikâyeti bulunmadığından bu yönden bir değerlendirme yapılmamıştır.

52. Müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı tespit edildiğinden Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerinde öngörülen diğer unsurlar olan meşru amaç ve ölçülülük kriterlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

53. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

54. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. ...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapılmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

55. Başvurucu ihlalin tespit edilmesini istemiş ve acele kamulaştırma kararının kaldırılması talebinde bulunmuştur. Başvurucunun tazminat talebi bulunmamaktadır.

56. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

57. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin, yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

58. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gidemediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanunun 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemezsizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), §§ 57-59, 66, 67).

59. İncelenen başvuruda acele elkoyma kararının kanunilik ilkesini karşılamadığı gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

60. Bu durumda mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Sarioğlan Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

61. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Sarioğlan Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/100, K.2018/162) GÖNDERİLMESİNE,

D. 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruca ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruca Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/1/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.